

ember számára. — Ma már tudjuk, hogy Balassi nem volt népi őszeni, hanem ellenkezőleg, szerelmi lírája meglehetősen kevésbé eredeti kulturtermék és értéke épen tudatos európaiságában van. Ez a petrarkizáló, platonizáló szerelmi líra, a külföldön intellektuális volta dacára, számos olyan költeményt hozott létre, amely belső élettől, személyes hús-vér emberségtől vibrál és csodálatos evokációra képes még a mai olvasóban is.

Petőfi szerelemтана következményeiben pusztító lett a magyar lírára nézve. Utána a *biedermeier*-szerelem költők számára kötelezővé lett, több mint fél évszázadon keresztül csak ártatlanul volt szabad szeretni ártatlan szüzeket a magyar lírában és aki szakítani mert ezzel a költői hazugsággal, erkölcstelen volt és hivatalosan erkölcstelen még ma is. — A franciás, fölényes, tisztelettudó, de mégis enyhén gúnyos elemzés hangját vezette be Riedl az egyetemi katedrán, merész és nem követett újítás gyanánt. Előadásai nem is voltak előadások, hanem éleselméjű beszélgetések az irodalomról. Sokszor csak a kiragadott szemelvény, annak fölolvása és a mozdulat, ahogy a könyvet becsukta, fejezte ki mindennél szuggesztívebben Riedl véleményét.

A Kisfaludy-Társaság mumiaszerűségén nem segített az sem, hogy Hevesi Sándort, Sík Sándort és hosszas, nevetséges harcok után végre-végre Babits Mihályt is tagjai közé választotta. A Petőfi-Társaság még ekkora mozgalmasságig sem tud eljutni. — Az irodalomtudomány és szellemtörténet szempontjából döntő fontosságú a pécsi egyetemmel összefüggő *Minerva* folyóirat. Előkelően tartózkodó, de tudományosan nagyvonalú vezetés mellett a lap a szellemtörténeti módszert lassan olyan általános diadalra vitte, hogy ma már egykorú ellenfelei, az idősebb tudósok, mind azon vitatkoznak, hogy melyikük találta föl a szellemtörténetet. A másik két vidéki egyetem is kivette a részét a tudományos szellem és az irodalmi kutatás megújításából: Szegeden a *Széphalom*, Debrecenben a *Debreceni Szemle*. A vidéki egyetemeken az ifjúság is tevékenyebb és vállalkozóbb szellemű: különösen a szegedi egyetemi ifjúság tett érdekes kísérleteket az irodalom és a szociográfiai tanulmányok terén.

Mélyen félreérténé a székelyeket, aki „népieseknek“, paraszti vagy parasztos vagy akár falu-íróknak tekintené őket. A népiesség kultura-ellenes tendenciájú, visszatérést hirdet valami soha nem volt ősi egyszerűséghez. A székelyek népiessége nem kultura-ellenes és nem visszatérés; hanem egy másfajta kultura kifejezése és szintézisre hozása a mi kulturánkkal.

CSODABOGÁR.

Az Ungarische Jahrbücher 1933. évf. 368. lapján olvasható az alábbi „magyarázó“ jegyzet Herczeg Ferencről:

Franz Herczeg (1863) aus Verschetz lernte in der Schule magyarisch, veröffentlichte zahlreiche Romane, Novellen und Dramen.

Ebből a német publikum aztán mindent megtud, amit a magyar Akadémia másodelnökről tudnia kell.

Hevesi Sándor jelentést készített a Greguss-jutalom odaitélése alkalmából az utóbbi hat év színészi alakításairól. A jelentésről a *Nyolcórai újság* (jan. 4) a következő szöveggel számolt be:

Gombaszögi Frida legnagyobb sikereit Angliai Erzsébetben és a Különös közjátékban aratta, de tragédiára termett *egyéniségét legtöbbször kénytelen volt polgári keretek közé szorítani*. Titkos Ilona drámai őseire sok könnyű bohózatban kereste önmagát, Törzs Jenő egyike a legegyszerűsebb fejlődésű színészeknek, de *az év nagy részét operettben tölti*. A huszas évek színházának egyik jellemző sajátága a magyar műsor kialakulása a Nemzeti Színházban. Francia darabok helyett magyar környezetben játszódó színművek kerültek színre, *minden színész visszamehetett a saját gyermekkorába*. Ilyen módon érdekes alakítások egész sora született. Kiss Irén ezekben az években nőtt nagyra, szerepeiben *mindenki a saját rokonnaira ismert*. Ugyanez vonatkozik Vizváry Máriskára, Hettyey Arankára, aki a Magyar Elektrában Klytemnaistra szerepében szinte példa nélkül álló alakítást produkál, egyszerre méregkeverő parasztasszony és tragikus királynő, Cs. Aczél Ilonára, aki *fiatalon tért át a legöregebb szerepkörbe*.

Ezek után csak az lehet a kérdés, hogy a fogalmazás Hevesi é-e vagy a *Nyolcórai újság* szellemességét dicséri.

LEVELESTÁR.

Első Magyar Általános Biztosító Társaság. Az Ernst Múzeum aukcióján előkerült egy *Benczur*-kép, amely az E. M. Á. B. T. alakuló-gyűlését ábrázolja, pontos dátummal (1857 júl. 15). Az Első Magyar Általános Biztosító Társaság, amely arról nevezetes, hogy üzleti címét Himfy-sorok ütemére alkotta, ügylátszik festőművészi témának is elég költői jelenség. Nemzeti idealizmusunk kiváló reprezentánsa, néhai *Benczur Gyula*, még abból a prózai ténykörülményből is ihletett tudott meríteni, miszerint néhány főrésztvevő és igazgatósági tag a törvényes formák és előírások megtartásával összegyűl és megfelelő tőkének gyűmölcsöző elhelyezése mellett alapjait rakja le egy nagy virágzásra hívatott pénzügyi intézménynek. — *Irodalom és hazafiság.* Valóban, örökké aktuális marad, amit *Gyulai Pál* írt 1856 jan. 8.-án a Pesti Naplóba: „Tiltakozom az ellen, hogy e hazában bárkinek joga volna engem rossz hazafinak nevezni azért, mert az irodalmi és művészi dolgokban másképp gondolkozom, mint ő.” Már 1856-ban is... Ma viszont *Gyulai* nevével takaróznak azok, akik másokat rossz hazafinak tartanak. — *Nemzeti Színház.* Az *Ember Tragédiáját* 1934-ben nem lehet a nyolcvanas évek stílusában és irodalomfölfogásában előadni... Lehet erről még vitatkozni? — *Galamb Sándor* nem tér vissza többé a Nemzeti Színházba. Talán azért, mert végre szilárd talajra jutott a színház Noé-bárkája?